

Vertel Maar!

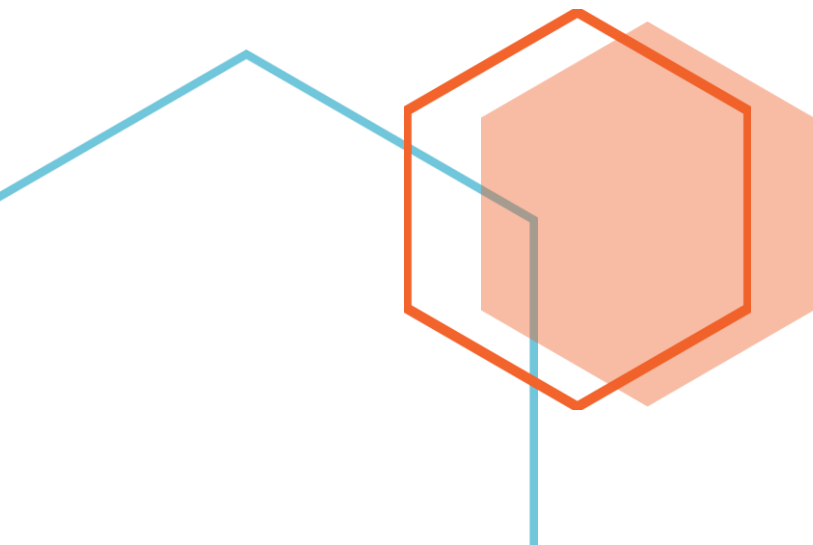

Lesideeën voor (V)SO

Storytelling integreren in de klas – vertellen aan en dóór kinderen

Met activiteiten die aansluiten op de kerndoelen voor het speciaal onderwijs

Iris Loeffen

Vooraf

Wat is storytelling?

Storytelling is een theatervorm waarbij een verhaal wordt verteld aan een publiek. De verteller gebruikt hierbij zijn lichaam en mimiek om het verhaal te laten leven bij het publiek. Storytelling is niet voorlezen. Vanuit je eigen herinnering en interpretatie vertel je het verhaal. Geen enkele keer zal het exact hetzelfde klinken en dat is oké! Dat is de kunst van het vertellen.

Waarom?

Waarom zou je storytelling toepassen in je klas? Kendall Haven (2000) onderzocht de effectiviteit van storytelling en kwam tot de conclusie dat leerlingen feitelijke kennis beter begrijpen en onthouden als het in de vorm van een verhaal is gegoten. Ook kunnen de leerlingen informatie beter representeren. Daarnaast biedt het verhaal een referentiekader en maakt het de informatie minder “droog.” Als laatst verhoogt het leren op deze manier ook nog de motivatie van de leerlingen. Storytelling is daardoor een heel effectief middel om in te zetten in de klas!

Niet alleen het vertellen door de leerkracht is effectief, de leerlingen steken ook wat op als ze zélf leren om een verhaal te vertellen. Uit Amerikaanse onderzoeken uit 1993 en 1994 blijkt dat tussen 93 en 94 procent van de volwassenen een baan heeft die afhankelijk is van orale communicatie. Uit een andere studie blijkt dat storytelling de meest effectieve methode is om deze vaardigheid te ontwikkelen. (Kendall Haven, 2000) Volgens Aat van der Hart (2007) is het daarnaast zo dat verhalen uitnodigen om een leerling meer van zichzelf te (durven) laten zien.

Vakintegratie en vakoverstijgend werken

Storytelling verbetert de communicatieve vaardigheden van de leerlingen en legt daardoor al een brug tussen de vakken kunst en taal. Daarnaast kan het ingezet worden om een nieuw onderwerp te introduceren bij vakken als OJW. Ten slotte kan storytelling ingezet worden bij moderne vreemde talen om de mondelinge taalvaardigheid ook bij die vakken te bevorderen.

Zelf een verhaal vertellen

Bouwstenen

Bij het vertellen van een verhaal zijn er verschillende aspecten waaraan een verteller kan sleutelen. Ik noem ze hierna bouwstenen. Anne Graswinckel (2018) onderscheidt in haar boek de 4 bouwstenen die samen storytelling als kunstvorm maken.

De eerste bouwsteen is het **idee** van een verhaal. Een verhaalidee kan voortkomen uit een boek, maar ook vanuit een voorwerp of vanuit een vraag.

De tweede bouwsteen is het **verdiepen** van een verhaal. Meer diepgang geven aan een verhaal kan bijvoorbeeld door aan de hoofdpersoon karakterkenmerken toe te kennen.

De derde bouwsteen is de **vorm** van het verhaal. Je maakt vóór je een verhaal vertelt keuzes over de manier van vertellen. Vertel je het verhaal bijvoorbeeld chronologisch, kies je ervoor om de luisteraar meer informatie te geven dan de hoofdpersoon?

De vierde bouwsteen is het **presenteren**. Hoe zet je houding en mimiek in om je verhaal over te brengen?

Vertellen van een verhaal

Wanneer je als leerkracht een verhaal vertelt, kies dan de eerste keer voor een bestaand verhaal. Een eigen verhaal verzinnen of schrijven is een kunst an sich. Aan het eind van deze reader vind je een aantal voorbeelden van bekende en minder bekende verhalen. Wanneer je er voor kiest om een verhaal of een bewerking van een andere verteller te vertellen, let er dan op of de verteller hier toestemming voor geeft.

Ga vervolgens aan de slag met de hierboven genoemde bouwstenen. Met je verhaal heb je een doel voor ogen: welke verdieping, vorm en presentatie passen daarbij? Bij een les over tekststructuur zou je een verhaal bijvoorbeeld met flashbacks en flash forwards kunnen vertellen. Moet je verhaal aansluiten bij een bepaald onderwerp, misschien kan je de hoofdpersoon daar op aanpassen.

Vertellen met kinderen

In deze reader vind je 8 lessen en activiteiten die je met je leerlingen kunt ondernemen om aandacht te besteden aan storytelling in de klas. Bij elke activiteit staat aangegeven wat het doel van deze les is en bij welke kerndoelen van SLO (z.d.) zij aansluiten.

De lessen en activiteiten die je kan vinden in deze reader zijn:

- 1. Begin, Midden, Eind**
- 2. Roddelen**
- 3. Verhaal zonder woorden**
- 4. Tijdschrift**
- 5. Sokpoppen**
- 6. Over wie gaat dit?**
- 7. Bergbeklimmen**
- 8. Fantasievoedsel***

Enkele van deze activiteiten zijn licht gebaseerd op de werkvormen die te vinden zijn in het boek: Verdwalen in verhalen (Anne Graswinckel, 2018)

*activiteit voor een feestelijke aangelegenheid, zoals een verjaardag

Begin, Midden, Eind

Doel van de les

Aan het eind van deze les hebben jouw leerlingen een eigen boek gemaakt waarbij begin, midden en eind duidelijk te onderscheiden zijn.

Materialen

iPad of tablet, digibord, papier, potloden en kleurpotloden

Wat ga je doen?

Aan het begin van de les vertel je jouw leerlingen een zelfgekozen verhaal. Let bij het kiezen van het verhaal op de spanningsboog van de kinderen, deze opdracht kan óók met een zeer kort verhaal van 1 á 2 minuten. Zorg ervoor dat het verhaal een duidelijk begin, midden en eind heeft.

Leg de kinderen vervolgens uit dat elk verhaal een begin, midden en eind heeft en vraag of zij weten wat in dit geval het begin, midden en eind van het verhaal is. Daarna verdeel je de groep in drieën, elke groep gaat aan de slag met één deel van het verhaal (begin, midden of eind). De leerlingen veranderen aan hun deel van het verhaal één aspect. Omdat dit vaak lastig is voor kinderen in het speciaal onderwijs is het van belang dat in deze fase intensieve begeleiding wordt aangeboden. Laat de kinderen wel zelf tot een oplossing komen. De leerlingen maken hier vervolgens gezamenlijk per groep één tekening van.

Ga op de iPad of tablet naar bookcreator.com en maak een nieuw boek. De kinderen van het groepje 'begin' maken met de tablet een foto van de tekening en voegen deze foto eenvoudig toe aan het boek door middel van het plusteken. De leerlingen kunnen daarna de nieuwe versie van hun deel inspreken in de microfoon. De andere groepjes kunnen vervolgens hun delen (onder begeleiding) invoegen op de andere pagina's.

Aan het eind van de les heb je samen een boek gemaakt, laat dit op het digibord zien. Een eigen boek is iets om trots op te zijn!

Bouwsteen: verdiepen

Deze les sluit aan bij kerndoel 3,10, 11 en 49 voor SO

1. **Begin, Midden, Eind**
2. Roddelen
3. Verhaal zonder woorden
4. Tijdschrift
5. Sokpoppen
6. Over wie gaat dit?
7. Bergbeklimmen
8. Fantasievoedsel

Roddelen

Doel van de les

Aan het eind van deze activiteit hebben jouw leerlingen ervaren dat een kleine verandering al het verschil kan maken tussen werkelijkheid en fantasie

Materialen

Geen!

Wat ga je doen?

Maak een kring in het midden van de klas met je hele groep. Vraag de kinderen of ze weten wat roddelen is. Vertel daarna dat jullie vandaag ook gaan roddelen. De juf heeft een (zeer kort) verhaal en fluistert dat in het oor van het eerste kind. Het kind verandert daarna één klein ding aan het verhaal en vertelt het aan het volgende kind. Dat kind doet weer hetzelfde. Zo volgen alle kinderen tot het verhaal weer terug is bij de juf. Herken je het verhaal nog? Doe eerst hardop een oefenrondje voordat je echt aan de activiteit begint. Vinden de kinderen het nog lastig? Zet begeleiders in om suggesties te geven voor veranderingen. Je kan er ook voor kiezen om de hele activiteit hardop uit te voeren.

Bouwsteen: verdiepen

Deze les sluit aan bij kerndoel 3,10, 11 en 58 voor SO

1. Begin, Midden, Eind
- 2. Roddelen**
3. Verhaal zonder woorden
4. Tijdschrift
5. Sokpoppen
6. Over wie gaat dit?
7. Bergbeklimmen
8. Fantasievoedsel

Verhaal zonder woorden

Doel van de les

Aan het eind van deze les hebben jouw leerlingen geoefend met het gebruiken van mimiek voor het uitdrukken van een emotie

Materialen

Kaartjes met daarop picto's/tekst van situaties waarbij een duidelijke emotie hoort (je hebt een prijs gewonnen, je broertje heeft zijn been gebroken, je bent jarig, je hebt corona gekregen, je moeder heeft je PlayStation afgepakt)

Wat ga je doen?

Maak een halve kring voorin in de klas. Deze activiteit kan je het best in 2 kleinere groepen uitvoeren, in plaats van met de hele klas. Vraag de kinderen of ze weten wat een emotie is. Noem daarna zelf wat voorbeelden: blij, boos, bang verdrietig. Vraag de kinderen vervolgens hoe je zou kunnen zien of iemand blij, boos, bang of verdrietig is. Maakt iemand dan een bepaalde beweging of gezichtsuitdrukking? Laat een aantal kinderen naar voren komen in de groep om dit voor te doen.

Vertel vervolgens dat jullie een spel gaan doen met kaartjes. Op de kaartjes staan gebeurtenissen waar je blij, boos, bang of verdrietig van wordt. Eén kind mag straks naar voren komen en een kaartje kiezen. Zonder te praten beeldt hij of zij uit hoe hij/zij zich zou voelen in de situatie die op het kaartje staat. De andere kinderen moeten raden welke emotie degene heeft die voor de klas staat. Doe dit eerst zelf een keer voor, voordat je het de kinderen laat doen.

Is dit nog te lastig? Je kan ook beginnen met kaartjes waar alleen een emotie op staat: boos, blij, verdrietig of bang. Het kind beeldt die emotie dan uit, de andere kinderen mogen raden om welke emotie het gaat.

Bouwsteen: presenteren

Deze les sluit aan bij kerndoel 10 en 57 voor SO

1. Begin, Midden, Eind
2. Roddelen
3. **Verhaal zonder woorden**
4. Tijdschrift
5. Sokpoppen
6. Over wie gaat dit?
7. Bergbeklimmen
8. Fantasievoedsel

Tijdschrift

Doel van de les

Aan het eind van deze les hebben jouw leerlingen zelf een verhaal(idee) bedacht

Materialen

Oude tijdschriften, zwarte stift, grote witte vellen (liefst A3)

Wat ga je doen?

Zoek een aantal oude tijdschriften met veel plaatjes en streep de tekst hieruit weg. Vertel je leerlingen dat ze vandaag een eigen verhaal gaan bedenken. Deel je klas op in een aantal groepjes, zorg dat elk groepje begeleiding ter beschikking heeft en geef elk groepje een tijdschrift en een groot wit vel.

Laat elk groepje zelf een aantal pagina's uitkiezen. Ze mogen de plaatjes hiervan uitknippen en achter elkaar plakken op het vel. Daarna vertelt de begeleider dat al deze plaatjes samen bij één verhaal horen. Hij/zij vraagt aan de leerlingen uit de groep wat er op de plaatjes zou kunnen zijn gebeurd. Wanneer de leerlingen dit een lastige vraag vinden stelt de begeleider hulpvragen: wie of wat zie je? Als er een persoon te zien is: kan je daarvoor een naam verzinnen? Zie je een stoel: waar kan je die voor gebruiken? Welk plaatje zou erbij passen. Samen met de begeleider komen de leerlingen tot één kort verhaal van ongeveer een halve minuut.

Aan het eind van de les vertellen alle groepjes hun eigen verhaal aan de rest van de klas.

Bouwsteen: idee

Deze les sluit aan bij kerndoel 3, 10, 11 en 57 voor SO

1. Begin, Midden, Eind
2. Roddelen
3. Verhaal zonder woorden
- 4. Tijdschrift**
5. Sokpoppen
6. Over wie gaat dit?
7. Bergbeklimmen
8. Fantasievoedsel

Sokpoppen

Doel van de les

Aan het eind van deze les hebben jouw leerlingen een verhaal naverteld in een andere vorm

Materialen

Sokken, knopen, lijm, vilt

Wat ga je doen?

Vertel voor de klas een kort verhaal, waarin de hoofdpersoon praat. Vertel de leerlingen dat ze straks zelf dit verhaal gaan vertellen, maar dat ze er eerst wat voor nodig hebben. De kinderen gaan eerst de hoofdpersoon van het verhaal namaken.

Geef aan elk kind een sok en deel de rest van de materialen uit. Ze gaan hiervan een pop maken. Help de kinderen met gerichte vragen. Hoe zag de hoofdpersoon er ook alweer uit? Hoe kan je de ogen namaken? Wat kan je daarvoor gebruiken?

Als de kinderen hun sokpop afhebben vertel je het verhaal nog eens zodat het goed blijft hangen bij de kinderen. In groepjes van 2 mogen de kinderen het verhaal nu aan elkaar vertellen, met één verschil: als de hoofdpersoon praat gebruik je de sok om hem écht te laten spreken. Doe zelf evt. voor hoe dat eruit ziet. Loop vervolgens rond langs de tweetallen en stel gerichte vragen wanneer kinderen vastlopen. "Wat zei de hoofdpersoon ook alweer in het verhaal?" "Weet je nog wat er hierna gebeurde."

Aan het eind van de les kan je er voor kiezen om een kind zijn/haar eigen versie van het verhaal voor de klas te komen vertellen.

Bouwsteen: vorm

Deze les sluit aan bij kerndoel 3, 10, 11, 12, 49, 51 en 57 voor SO

1. Begin, Midden, Eind
2. Roddelen
3. Verhaal zonder woorden
4. Tijdschrift
- 5. Sokpoppen**
6. Over wie gaat dit?
7. Bergbeklimmen
8. Fantasievoedsel

Over wie gaat dit?

Doel van de les

Aan het eind van deze les kunnen jouw leerlingen een personage uit een verhaal beschrijven

Materialen

Vellen papier, kleurpotloden

Wat ga je doen?

Maak een halve kring voorin in de klas. Vraag een vrijwilliger en laat deze naar voor komen. Laat de kinderen de vrijwilliger beschrijven en stel daarbij vragen. Welke kleur ogen heeft hij/zij? Is diegene lang of kort? Is het een jongen of meisje? Welke kleur haar heeft hij/zij? Wat zijn zijn/haar hobby's? Als het beschrijven van deze persoon is gelukt vertel je dat je nu iemand in je hoofd hebt die je gaat beschrijven, de kinderen moeten raden om wie het gaat. Laat dit daarna door een aantal kinderen doen. Ze omschrijven iemand uit de klas met zoveel mogelijk details, de rest moet raden om wie het gaat. Laat de kinderen zien dat een goede beschrijving nodig is om te raden om wie het gaat.

Vertel vervolgens dat je de personages in een verhaal niet kan zien, en dat je ze daarom goed moet beschrijven, net als in de activiteit. De kinderen gaan voor een verhaal een personage verzinnen dat ze beschrijven in woorden of tekeningen/picto's. Ze beschrijven hierbij bijvoorbeeld de lengte, kleur ogen en hobby's van het personage. Jij loopt langs de leerlingen en stelt vragen over de bedachte personages, bijvoorbeeld: wat is zijn/haar lievelingskleur? Zo wordt de beschrijving van het kind steeds gedetailleerder.

Aan het eind van de les kan je ervoor kiezen om een aantal kinderen hun personage 'voor te laten stellen' voor de klas.

Bouwsteen: verdieping

Deze les sluit aan bij kerndoel 10 en 57 voor SO

1. Begin, Midden, Eind
2. Roddelen
3. Verhaal zonder woorden
4. Tijdschrift
5. Sokpoppen
- 6. Over wie gaat dit?**
7. Bergbeklimmen
8. Fantasievoedsel

Bergbeklimmen

Doel van de les

Aan het eind van deze activiteit hebben jouw leerlingen kennis gemaakt met de structuur van een verhaal (climax en anticlimax)

Materialen

A3 vellen, wasco, digibord

Wat ga je doen?

Elk kind krijgt een groot vel en één wasco. Vertel je leerlingen dat je een verhaal gaat vertellen. Als het verhaal spannender wordt tekenen de kinderen heel langzaam een lijn langzaam omhoog (doe dit voor op het digibord). Als het verhaal minder spannend wordt tekenen de kinderen heel langzaam een lijn omlaag. Vertel een kort verhaal (1-2 minuten). Laat aan het eind van de activiteit zien, door middel van één van de tekeningen van de kinderen, dat een verhaal éérs spanning opbouwt, waarna het tegen het einde aan steeds minder spannend wordt.

Bouwsteen: vorm

Deze les sluit aan bij kerndoel 49 en 51 voor SO

1. Begin, Midden, Eind
2. Roddelen
3. Verhaal zonder woorden
4. Tijdschrift
5. Sokpoppen
6. Over wie gaat dit?
7. **Bergbeklimmen**
8. Fantasievoedsel

Fantasievoedsel

Activiteit voor een feestelijke aangelegenheid

Doel van de les

Aan het eind van deze les hebben jouw leerlingen een kort, eigen fantasiescenario bedacht.

Materialen

Cake en slagroom

Wat ga je doen?

Voer deze activiteit uit in een klein groepje. Elk kind krijgt een plak cake. Vertel dat de kinderen de cake gaan versieren (met slagroom) voor een ander kind. De versiering die ze maken moet iets voorstellen: een mens, een voorwerp, een gebeurtenis. Wat het precies voorstelt, vertellen de kinderen aan niemand. Als elk kind iets heeft gemaakt worden de stukjes uitgewisseld. De nieuwe bezitter van de cake moet vervolgens verzinnen wat de versiering op de cake voorstelt, alsof hij/zij het zelf heeft gemaakt. Laat elk kind dit kort vertellen en stel evt. gerichte vragen: "zou dit een voorwerp kunnen voorstellen, of misschien een situatie?"

Variatie

Je kan dit fantaseren met de kinderen natuurlijk ook op heel veel andere momenten toepassen: kijkend naar de wolken bijvoorbeeld. Of zoek eens plaatjes van inktvlekken op, en laat kinderen daarbij verzinnen wat het voorstelt!

Bouwsteen: idee

Deze les sluit aan bij kerndoel 10 en 57 voor SO

1. Begin, Midden, Eind
2. Roddelen
3. Verhaal zonder woorden
4. Tijdschrift
5. Sokpoppen
6. Over wie gaat dit?
7. Bergbeklimmen
8. **Fantasievoedsel**

Tot slot

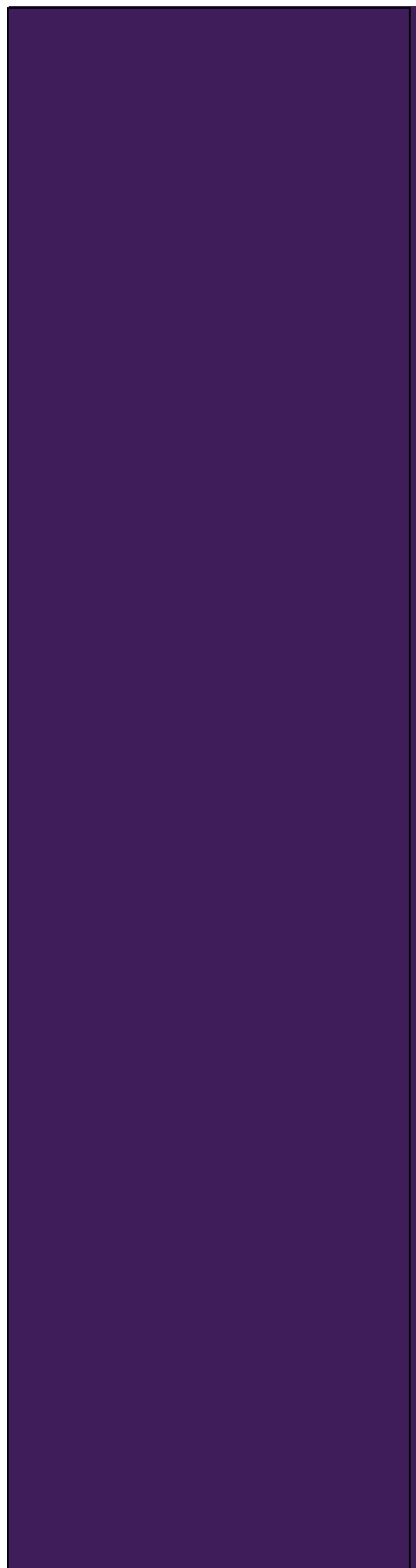
Voorbeelden van verhalen

Vind je het lastig om een verhaal te bedenken om aan je klas te vertellen? Je kan inspiratie opdoen uit (prenten)boeken. Daarnaast hebben de gebroeders Grimm en Hans Christiaan Andersen veel mooie bruikbare sprookjes geschreven, die zijn vaak makkelijk vindbaar op het internet. Je zou ook een kijkje kunnen nemen op beleven.org, waar een verzameling van volksverhalen te vinden is. Ten slotte heb ik ook zelf een verhaal geschreven, dat ik ook gebruik in de klas. Dat verhaal is hier te bekijken:

<https://www.youtube.com/watch?v=iNeX-hOKaHc&t=4s>

Met dank aan...

Mijn interesse voor storytelling is begonnen door de coaching die ik heb gehad van Paul Groos. Daarnaast is deze reader tot stand gekomen door de bijzondere stage die ik heb mogen lopen op de Maartensschool in Ubbergen.

Bibliografie

Der Harst, V. A., & Berg, B. V. D. (2007). *Verhalen verbinden* (1ste editie). CPS Onderwijsontwikkeling en advies.

Graswinckel, A., Belt, F., Van Dort, E., & De Vente, M. (2018). *Verdwalen in verhalen* (1ste editie). Van der Eems Easterein.

Haven, K. (2000). *Super Simple Storytelling: A Can-Do Guide for Every Classroom, Every Day*. Libraries Unlimited.

Kerdoelen so. (z.d.). SLO. Geraadpleegd op 8 januari 2022, van <https://www.slo.nl/sectoren/so/kerndoelen/>

Over het leergebied in so/vso. (z.d.). SLO. Geraadpleegd op 8 januari 2022, van <https://www.slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/kunst-cultuur/achtergrond/leergebied-so-vso/>

Red Jumper. (2021, 1 december). *Book Creator - bring creativity to your classroom*. Book Creator App. Geraadpleegd op 12 januari 2022, van <https://bookcreator.com/>

TULE inhouden & activiteiten. (2020). SLO. Geraadpleegd op 8 januari 2022, van <https://www.slo.nl/thema/meer/tule/>

Van Woerkom, H., Maagdenberg, R., & Burg, S. (2013). *Een schatkist vol vertelgeheimen*. FortMedia Uitgeverij.